

Rozšíření čечetky zimní evropské (*Carduelis flammea cabaret Müller*) v Orlických horách

Tomáš Bělka

Historie hnízdění čечetek zimních v Československu je poměrně krátká. První hnízdění v CSSR zjistil v zátopové oblasti přehrady Lipno na Sumavě v roce 1952 HANZÁK (1953). V současné době je čечetka známa jako hnízdící druh téměř ve všech krajích našeho státu (HUDEC et al. 1983). Postupné osidlování vlasti neprobíhá ale ucelaně, nýbrž spíše ostrůvkovitě. Nové lokality je proto potřebné přesně evidovat.

V oblasti východních Čech byla čечetka jako hnízdící druh zjištěna pouze v Krkonoších (NEVRILY, GAISLER 1956; MILES 1970) a na Českomoravské vysočině v Lípě u Havlíčkova Brodu (RYBAR 1979).

Pro Orlické hory chybějí z dřívější doby jakékoliv údaje. Při inventarizaci obratlovců SPR Bukacka, prováděné v letech 1969 - 1973, jí RYBAR s GAISLEREM (1976) nezjistil, i když se tato lokalita nachází v těsné blízkosti v současnosti pravidelně obsazeného území v okolí Šerlichu. V nejobsáhlejší práci o přírodě Orlických hor "Příroda Orlických hor a Podorlicka" píše SKLENAR (1977): "Skoro každoroční zimní host, zvláště v některých letech. O letním výskytu na území Orlických hor není zpráv. O hnízdění v Orlických horách nenalezneme údaj ani ve 3. díle Fauny CSSR - Ptáci (HUDEC l. c.). Intenzivní ornitologický průzkum Orlických hor, který započal v polovině sedmdesátých let však přinesl jiné výsledky.

První pozorování z hnízdní doby pochází z roku 1976, kdy VOLF (in litt.) pozoroval v Bartošovicích 20. a 23. srpna vždy po jednom exempláři. V následujícím roce zaznamenal HEJDA (in litt.) 3. 6. jeden exemplář opět v Bartošovicích (600 m n. m.). 4. 6. zjistil dokonce celý pár v Rokytnici (650 m n. m.). V roce 1978 jsem pozoroval prakticky po celý červenec (1. - 24. 7.) větší množství čечetek v intravilánu obce Deštné. Chování ptáku nasvědčovalo hnízdění. To se mi ale ani přes velké úsilí nepodařilo prokázat nálezem hnízda.

26. 5. 1979 byl skupinou ornitologů pozorován zpívající samec na hřebenech Orlických hor poblíž Kunštátské kaple v nadmořské výšce 1050 m. Ve druhé polovině června 1979 prováděla dvojice ornitologů z NDR Weber a Müller průzkumový odchyt poblíž chaty na Šerlichu (1023 m n. m.). 23. června našli nedostavěné hnízdo čечetek v těsné blízkosti státní hranice s PLR. Hnízdo bylo na smrku ve výši 2 m nad zemí. Tentýž den našli i další hnízdo se 2 vejci na smrčku necelý 1 m nad zemí.

Hnízdění a hustota populace jestřába lesního /*Accipiter gentilis*/ je pozorně sledována Skupinou pro výzkum dravých ptáků a sov.
Foto T. Diviš.

Neúplná snůška byla z neznámého důvodu později opuštěna.

Další hnízdo se mi podařilo nalézt za zajímavých okolností 7. 7. 1979 na okraji obce Deštné (650 m n. m.). Na podmáčené louce řídice porostlé vrbou, břízou a olší jsem hledal hnízda hýlů rudých (*Carpodacus erythrinus*), kteří zde pravidelně hnízdí. Přitom jsem na spodních větvích vrby jívky zahlédl pár čečetek. Samec intenzivně vábil. Po chvíli došlo ke kopulaci, která trvala asi 5 sekund. Samice pak odlétla přímo ke hnízdu vzdálenému přibližně 15 m. To bylo postaveno na bříze těsně při kmeni ve výši 4 m. Ve hnízdě bylo 5 opeřených mláďat ve stáří asi 9 dní.

V roce 1980 jsem na téže lokalitě našel další 2 hnízda. První jsem objevil s kolegou Jiřím Hlaváčkem 13. června. Bylo umístěno na bříze ve výši 2,8 m od země. Postaveno bylo těsně u kmene a obsahovalo 1 vejce, na kterém samička pevně seděla. Šlo tedy o neúplnou snůšku. Toto hnízdění nebylo později sledováno. Druhé hnízdo jsem našel 26. 6. V této době sečela samička na 4 vajíčkách. Při další kontrole 8. 7. byla ve hnízdě 4 pull. ve stáří asi 6 - 7 dní. Hnízdo tohoto páru bylo umístěno na olši ve výšce 2,8 m a bylo opět těsně u kmene hnízdního stromu. Třetí hnízdo v tomto roce objevil W. MÜLLER (1983) na Šerlichu v hřebenové části Orlických hor. Hnízdo našel začátkem srpna v asi 30leté smrkové monokultuře. Staří ptáci v té době krmili 4 pull., která byla 14. 8. 1980 úspěšně vyvedena. Hnízdo bylo postaveno při kmeni smrčku 2,2 m od země. Na téže lokalitě jsem 16. července 1980 pozoroval adultní ptáky krmící létající mláďata. V době od 16. do 19. 7. 1980 se mi kromě několika starých ptáků podařilo odchytit i 4 tohorodní mláďata. 12. 8. 1980 pak pozoroval VOLF (in litt.) adultního ptáka krmícího mláďata ve SPR Bukačka (1000 m n. m.). Zjištění je o to zajímavější, že se jedná o lokalitu, kde RYBÁŘ s GAISLEREM (l. c.) v letech 1969 - 73 čečetky zimní nezaznamenali.

V následujících letech byly čečetky pozorovány na dalších lokalitách v regionu Orlických hor. 28. 6. 1981 jsem zaznamenal zpívajícího samce v březovém hájku u obce Kačerov (660 m n. m.).

4. 6. 1982 jsem pozoroval dalšího zpívajícího samce na zamokřené louce porostlé řídice břízou a olší za Horskou chatou v Říčkách (670 m n. m.). 5. 6. 1982 se ozýval 1 exemplář na Anenském vrchu (990 m n. m.), 10. 6. 1982 pozoroval VOLF (in litt.) 5 exemplářů u Ochozu (540 m n. m.).

Další záznamy o výskytu v Orlických horách shromáždil ČIHÁK (in litt.). V květnu a červnu 1983 a 1984 zaznamenal až 3 zpívající samce v biotopu vhodném ke hnízdění poblíž Kačerova. Na této lokalitě našel 1. 7. 1984 i hnízdo. 27. 7. 1984 pozoroval 2 zpívající samce v porostu bříz, vrb a olší u Kunčiny Vsi (660 m n. m.). V severozápadní části Orlických hor pozoroval HLAVÁČEK (in verb.) 18. 7. 1985 pár čečetek při sběru potravy u Nového Hrádku (600 m n. m.).

Jak je vidět na mapce rozšíření čečetek v Orlických horách (bereme-li v úvahu i pozorování z hnízdní doby), osídlil tento druh celé sledované pohoří. Ve svém příspěvku jsem shromáždil údaje o výskytu jak v nižších polohách od 540 m, tak o hnízdění v nadmořské výšce 1023 m. To odpovídá údajům, které jsou uvedeny ve 3. díle Fauny ČSSR - Ptáci (HUDEC et al. l. c.).

Hnízda nalezená v Orlických horách byla umístěna vždy těsně u kmene hnízdního stromu (3x smrk, 2x bříza, 1x olše). BARTA s TYRNEREM (1970) uvádějí u 5 hnízd z Krušných hor ve 4 případech umístění hnízd dále od kmene. Umístění hnízd na koncích větví smrčků zjistil i HANZÁK (l. c.) na Šumavě. Ve Fauně není otázka umístění hnízd diskutována.

Souhrn:

Autor popisuje postupné šíření čečetky zimní evropské (*Carduelis flammea cabaret*) v Orlických horách (východní Čechy). První pozorování v hnízdní době pochází z r. 1976. První hnízdo bylo nalezeno 23. 6. 1979. V současné době osídlil tento druh celé sledované pohoří od výšky 540 m n. m. až do výšky 1023 m n. m. Hnízda byla umístěna vždy těsně u kmene hnízdního stromu (3x smrk, 2x bříza, 1x olše).

Zusammenfassung:

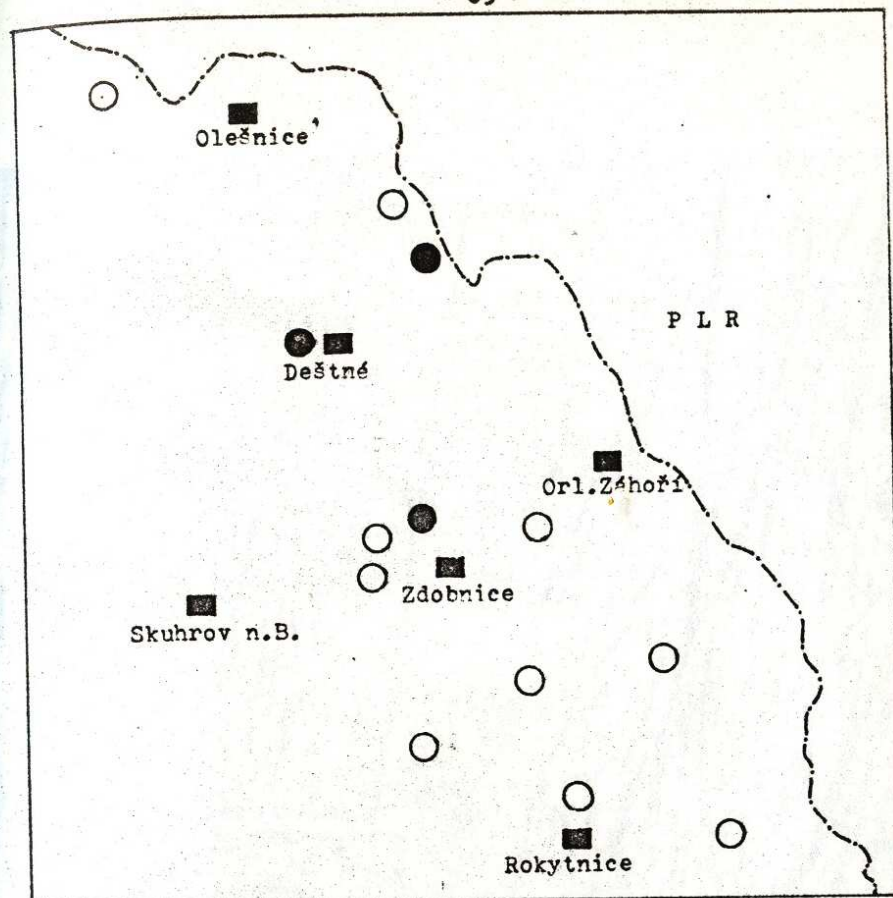
Der Autor beschreibt die stufenweise Verbreitung des Birkenzeisigs (*Carduelis flammea cabaret*) im Adlergebirge (Ostböhmen). Die erste Beobachtung während der Brutzeit stammt aus dem Jahre 1976. Das erste Nest wurde am 23. 6. 1979 gefunden. Während dieser Zeit besiedelte diese Art das gesamte beobachtete Gebirge ab einer Höhe von 540 m u. d. M. bis zu 1023 m u. d. M. Die Nester waren stets unmittelbar am Stamm des Baumes (3x Fichte, 2x Birke, 1x Erle) angelegt.

Literatura:

- Bárta, Z., Tyrner, P., 1970: Čečetky - *Carduelis flammea* v Krušných horách. Živa 6: 236 - 237
- Hanzák, J., 1953: Hnízdění a systematické postavení čečetek, *Carduelis flammea* L. v Československu. Sylvia XIV: 5 - 15
- Hudec, K. et al., 1983: Fauna ČSSR - Ptáci 3/II. - Praha
- Miles, P., 1970: Výskyt čečetek zimních (*Carduelis flammea*) na Sněžce v Krkonoších. Sylvia XVIII: 245
- Müller, H., 1983: Ist die Liste der Brutvögel Mecklenburgs vollständig? Der Falke 1: 24 - 31
- Nevrlý, M., Gaisler, J., 1956: Výskyt čečetek (*Carduelis flammea* L.) v Krkonošském národním parku. Ochrana přírody, 11: 57 - 58
- Rybář, P., Gaisler, J., 1976: Přehled obratlovců SPR Bukačka se zvláštním zřetelím k drobným savcům. Československá ochrana přírody 16: 199 - 217.
- Rybář, P., Procházka, F., et al., 1979: Chráněné druhy rostlin a živočichů Vč. kraje. Práce a studie, suppl. - 1, Pardubice
- Sklenář, J., 1977: Ptáci in Kol.: Příroda Orlických hor a Podorlicka. - Praha

Adresa autora:

Tomáš Bělka,
Zámek
517 50 Častolovice

Mapka rozšíření čečetky zimní evropské /*Carduelis flammea cabaret*/ v Orlických horách

- prokázané hnízdění
○ pozorování v hnízdní době

